

INFORMATION OM

NY VÄGLEDNING FÖR ARRANGEMANG I NATUREN

NY VÄGLEDNING FÖR ARRANGEMANG I NATUREN "ÖVERSYN AV ALLMÄNNA RÅD"

STATUSRAPPORT
JOACIM INGELSSON

BAKGRUND 1(3)

- 1977 Naturvårdsverkets första rekommendationer för bedrivande av orientering och andra former av friluftsanslag.
- Revideras 1984, 1996 och nu 2021.
- Översyn av Allmänna råd 1996:4 Orientering och andra friluftsanslag.

BAKGRUND 2(3)

- Miljöbalken har tillkommit.
- Regeringen har tagit fram mål för friluftspolitiken.
- Det organiserade friluftslivet har ändrat karaktär.
- Sportifierats. Naturen används som arena.
- Ex. terrängcykeltävlingar, multisporttävlingar.
- Inslaget av kommersiella aktörer har ökat.
- Aktiviteter i tätortsnära områden och i fjällen har ökat
- Antalet skyddade områden har ökat.

BAKGRUND 3(3)

- Sättet att organisera och marknadsföra arrangemang på har förändrats.
- Digitala kanaler t.ex. olika former av communitys på nätet och sociala medier har blivit viktiga kanaler för att anordna arrangemang i naturen.

NY VÄGLEDNING FÖR ARRANGEMANG I NATUREN

ÖNSKAT LÄGE – DET HÄR VILLE VI UPPNÅ

- Nya vägledningen ska uppmuntra och underlätta ett aktivt friluftsliv så länge det sker på ett hållbart sätt och värnar om naturen.
- Nya vägledningen bör vara allmängiltigt för friluftslivet och enkla och tydliga för alla delar i processen. Fokus bör ligga på om aktuell aktivitet ger upphov till skada/störning eller inte.
- Orientering och andra friluftaktiviteter som utövas på allemansrättslig grund har en tillfällig och begränsad påverkan på miljön. Den kan regleras i miljöbalkens kapitel 2 med vägledningar som stöd. De bör inte omfattas av miljöbalkens 12kap.6§. Den är skriven för aktiviteter som ger betydande fysiska ingrepp/skador av bestående karaktär.
- Vi vill öka hänsynstagandet genom utvecklat egenansvar och förbättrad egenkontroll. Det kan ge större flexibilitet då förutsättningarna för varje kartområde varierar stort. Det vill vi utveckla tillsammans med Naturvårdsverket och Jägarförbunden med stöd av forskning.

VI NÅR VÅRT ÖNSKADE LÄGE TILL 90%

NY VÄGLEDNING FÖR ARRANGEMANG I NATUREN

INNEHÅLL

Grundläggande förutsättningar

Allemansrätten, vad gäller
Plats, tid och aktivitet.

Vad är ett arrangemang i naturen?

Vem är arrangör?

Samråd, dialog, tillstånd.

Samverkan mellan parterna

Relationerna mellan parterna

Arrangören kontra det allmänna intresset och det enskilda intresset.

Ansvarsroller

Särskilda hänsynsperioder

Stöddokument

MÅL OCH SYFTE

- Riktat sig till arrangörer, myndigheter och markägare/rättighetsinnehavare.
- Förtydliga relationerna mellan de olika parterna
- Ge stöd till dialog och samverkansprocesser kopplat till arrangemang
- Bidra till miljömässigt hållbara arrangemang.
- Underlätta för arrangörens planering av organiserade arrangemang i naturen
- Tydliggöra när och varför dialog eller samråd behövs.

GRUNDLÄGGANDE FÖRUTSÄTTNINGAR

- Allemansrätten
- Plats, tid och aktivitet – för arrangemang

ALLEMANSRÄTTEN TVÅ NIVÅER

- 1, **Nämnvärd skada eller olägenhet**, vilket gäller vid enskilt nyttjande.
- 2, **Påtaglig skada och olägenhet**, vilket gäller vid kollektivt nyttjande.
Förutsätter att den enskilde håller sig inom ramen för allemansrätten
- Ej fastställt var gränsen går.
- Många arrangemang kan genomföras inom ramen för allemansrätten, och behöver därmed inte markägarens eller ev. rättighetsinnehavares medgivande så länge man inte stör eller förstör samt att nyttjandet inte innebär **påtaglig skada eller olägenhet**.

I ALLEMANSRÄTTEN INGÅR INTE FÖLJANDE ÅTGÄRDER

- Att röja sly, bryta kvistar eller ta skott från levande träd.
  - Uppsättande av fasta markeringar, exempelvis permanenta skyltar eller målning av permanent karaktär på träd eller sten.
  - Grävning i mark eller utsättning av spänger eller broar.
  - Parkering som hindrar verksamheten på fastigheten.
  - Beträda mark med växande gröda på åkermark eller skadar skogsplantering.
- Arrangemang som medför någon av ovanstående åtgärder behöver markägarens tillstånd

PLATS, TID OCH AKTIVITET

- Beroende på **var** och **när** en viss **aktivitet** ska genomföras kan förutsättningarna för arrangemanget vara väldigt olika -
platsen, tiden och aktiviteten
- avgör vilken hänsyn och vilka förutsättningar som gäller för varje enskilt arrangemang.

PLATSEN

- Att välja lämplig plats viktig faktor vid planeringen.
- Typ av aktivitet, arrangemangets storlek och områdets karaktär.
- Trivial natur, känslig natur eller skyddad natur.

TIDEN

- Vilken tid på året har stor betydelse
- Vårperioden med fåglars häckningstid och däggjurens uppfödningstid
- Jakttiden under höst och vinter

AKTIVITETEN

- Befintliga vägar och stigar.
- Generellt och i terrängen.
- Koncentrerat till små ytor.
- Extensivt på större ytor.
- Typ av aktivitet.
- Antal deltagare.
- Utrustning.

VAD ÄR ETT ARRANGEMANG I NATUREN

- Definition av ett arrangemang
- Vem är arrangör?

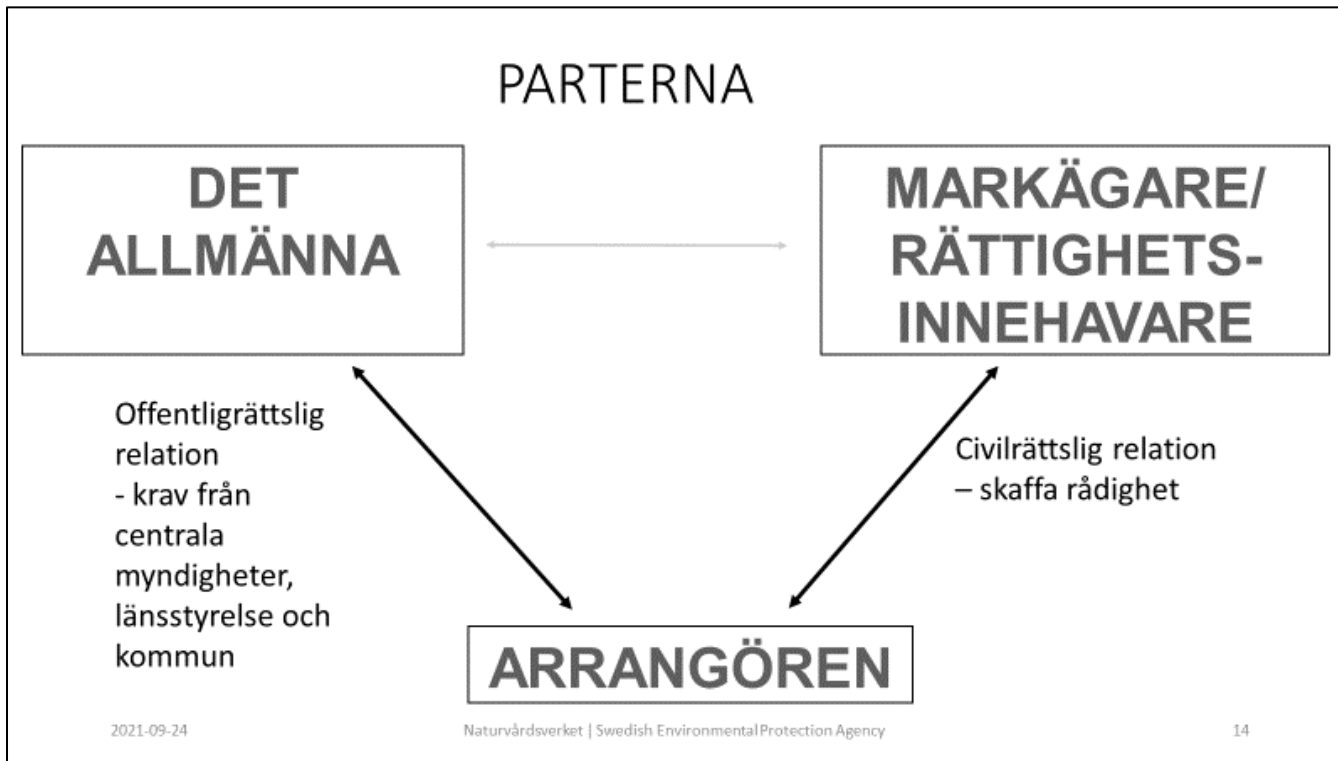
DEFINITION AV ETT ARRANGEMANG I NATUREN

- Aktiviteten utförs i naturen, dvs utomhus och inte enbart på befintlig arena eller hårdgjord yta.
- Det finns en inbjudan/beskrivning och eller en dokumentation t.ex. deltagar- eller resultatlista eller liknande.
- Det finns en tydlig tid och plats för aktiviteten.
- Platsen har oftast iordningställts i någon form.

VEM ÄR ARRANGÖR?

- Arrangören är den som tar initiativet, planerar, och bjuder in till aktiviteter i naturen. Arrangören kan vara:
  - Privat (familjebaserat eller kompisgäng)
  - Ideellt/Idéburet organiserade (communitys, friluftorganisationer, idrottsorganisationer, miljöorganisationer)
  - Offentligt organiserade (friluftsstiftelser, skolor, barnomsorg)
  - Kommersiellt organiserade (naturturismföretag, företag som arrangerar olika former av lopp och andra aktiviteter)

RELATIONERNA MELLAN PARTERNA

RELATIONEN MELLAN ARRANGÖREN OCH DET ENSKILDA INTRESSET

- Ett arrangemang genomförs i de allra flesta fall på någon annans mark
- **Om hela eller delar av ett arrangemang faller utanför allemansrättens ramar behöver dessa delar regleras med en skriftlig eller muntlig överenskommelse mellan arrangören och markägaren/rättighetsinnehavaren.**
- Samråd med och eventuellt medgivande från rättighetsinnehavare krävs enbart för påverkan på den berörda rättighetsinnehavarens rättigheter.
- Tillstånd krävs alltså enbart av markägaren om denne påverkas så mycket att ett medgivande krävs, till exempel genom risk för skada på mark, vegetation, gröda, eller genom att anläggningar behöver uppföras.

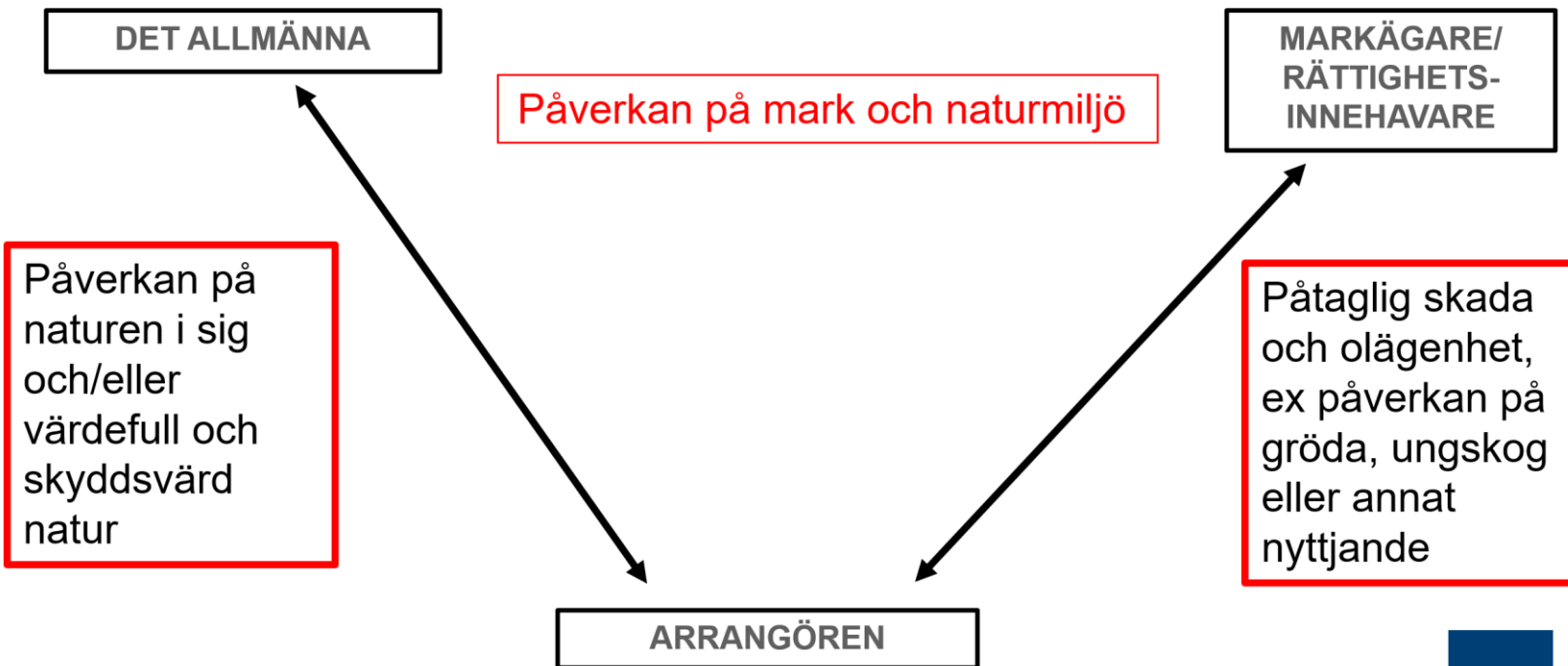
RELATIONEN MELLAN ARRANGÖREN OCH DET ALLMÄNNA INTRESSET

- Ett arrangemang måste genomföras inom ramen för gällande lagstiftning
  - Miljöbalken
  - Artskyddsförordningen
  - Terrängkörningslagen
  - Rennäringslagen
  - Kulturmiljölagen
  - Brottsbalken
  - Skadeståndslagen

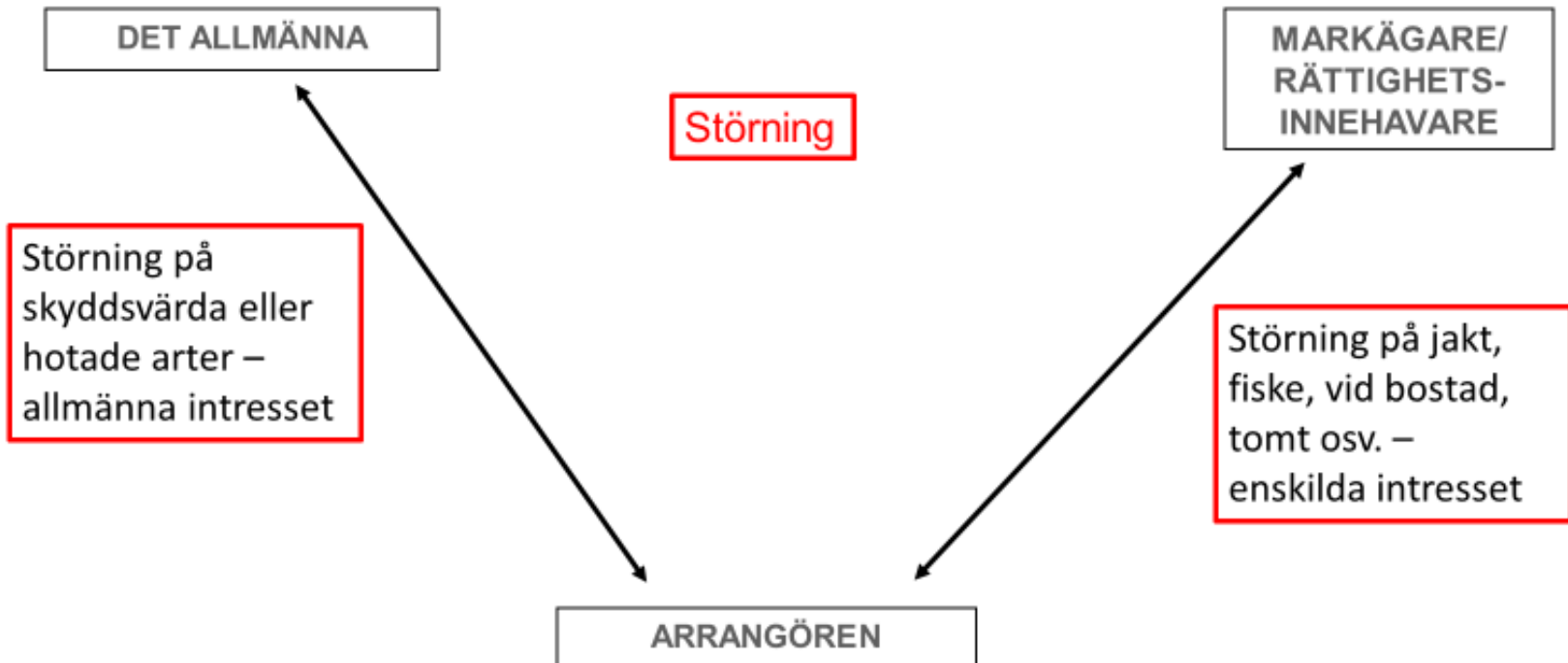
ALLMÄNNA INTRESSET FORTS.

- Värt att notera är att myndigheten inte kan ställa krav på medgivande från markägare i sin prövning.
- Den är civilrättslig och berör enbart förhållandet mellan två parter.

PARTERNA

PARTERNA

ARRANGÖRENS ANSVAR

- Du som arrangerar organiserade aktiviteter på annans mark har skyldighet att:

ARRANGÖRENS ANSVAR (FORTS).

- Skaffa kunskap om allemansrätten.
  - Informera deltagarna om allemansrätten och det ansvar som följer av den.
- Generell kunskap
  - Specifikt för detta arrangemang och på denna plats.

ARRANGÖRENS ANSVAR (FORTS)

- Välja lämplig plats och tid på året för arrangemanget.
- Genomföra skydds och försiktighetsåtgärder.
- Förebygga och undvika risken för skador och störningar.

ARRANGÖRENS ANSVAR (FORTS)

- Ta reda på om arrangemanget kräver tillstånd från myndighet.
- Bedöma om arrangemanget behöver medgivande från markägare eller rättighetsinnehavare.
- Ta hänsyn till andra utövares verksamheter i naturen.

ATT TÄNKA PÅ VID GENOMFÖRANDE AV ARRANGEMANG

- Arrangören är ansvarig för arrangemangets totala påverkan.
  - Anpassa arrangemanget genom en noggrann planering
  - Arrangören har en skyldighet att på egen hand skaffa sig kunskapen.
-
- Dialog och information med markägare/rättighetsinnehavare.
  - Offentligt kunskapsmaterial. (Bilaga, kunskapsunderlag)
  - Kontakta myndigheter för dialog och information.

FRAMTAGANDE AV KARTA

- Det finns inga generella bestämmelser som reglerar rätten att ta fram en karta över ett område.
- Undersök om området är lämpligt och om det finns förutsättningar för genomförande av arrangemang i området.

SÄRSKILD HÄNSYN UNDER VÅR OCH HÖSTPERIOD

- Ingen exakt tidsperiod
- Mitten av april i södra delarna av landet, senare ju längre norrut man kommer, till mitten av Juli.
- Måste utgå från situationen på just den platsen och de arter som förekommer just då.

- Höstperioden är den tid på året då jakt till stora delar bedrivs.

ATT BEAKTA UNDER VÅRPERIODEN

- Hänsyn
- Val av plats
- Utformning av arrangemanget

VÅRPERIODEN HÄNSYN

- 5§ jaktlagen:
  - Var och en ska visa viltet hänsyn
  - Idrottstävlingar och liknande friluftsvksamhet i marker där det finns vilt skall genomföras så att viltet störs i så liten utsträckning som möjligt.
- Av hänsyn till naturen med dess djur och växtliv bör större arrangemang undvikas under perioden.
- Av hänsyn till betande tamdjur och deras ungar bör arrangemang i anslutning till beteshagar undvikas under perioden.

VÅRPERIODEN VAL AV PLATS

- Undvik marker med rik förekomst av däggdjur och fåglar.
  - Marker med ett blandat inslag av ängs-, hag-, och skogsmarker
  - Fågelrika våtmarker (myrkanter, sumpskogar)
- Undvik marker med störningskänsliga och skyddsvärda arter.
  - Häckande större rovfåglar och andra skyddsvärda fåglar.
- Blöt fuktig mark.
  - Sumpskogar, källor, bäckmiljöer.

VÅRPERIODEN UTFORMNING AV ARRANGEMANGET

- Varaktighet.
  - Undvik arrangemang med tidsmässigt utdragen verksamhet.
  - Undvik återkommande arrangemang.
- Frizoner.
  - Fler och större
- Bansträckningen/banläggningen.
  - Stråkbaneläggning, viltvänlig banläggning
- Storlek på arrangemang.

ATT BEAKTA UNDER HÖSTPERIODEN(JAKTPERIODEN)

- Under pågående jaktsäsong krävs det normalt sett medgivande från berörda markägare/jakträttsinnehavare
  - Säkerhetsaspekt för deltagaren
  - Kravet på att arrangemang inte får orsaka påtaglig påverkan/störning
  - Kan bedömas som medveten störning.
- Men med en god framförhållning från arrangören bör man kunna komma överens med berörda markägare och jakträttsinnehavare om en lämplig tid och plats för arrangemanget.

TILLSTÅND OCH PRÖVNING

- Skyddade områden
- Om arrangemanget berör ett skyddat område såsom ett naturreservat, biotopskydd eller nationalpark måste arrangören undersöka om det krävs dispens eller tillstånd.
- I vissa fall även natura 2000-område
- Kartverktyget -Skyddad natur (naturvardsverket.se)
- Länsstyrelsens hemsida
- Om dispens eller tillstånd krävs ska ansökan vara skriftlig och åtföljd av en karta.

TILLSTÅND OCH PRÖVNING (FORTS)

- Samråd enligt miljöbalken 12 kap. 6§
- Genomförandet av ett friluftsanslag kräver i normalfallet inte samråd enligt 12 kap.6§
- Gäller enbart mycket stora tävlingar
- För orientering i storleksordningen 2000-3000 eller större.
- Behövs om man genomför fysiska ingrepp som grävningar, byggnationer
- T.ex. iordningställande av stigar, större röjningar, byggande av broar över vattendrag, byggnationer, större anordningar och grävarbeten vid TC.

TILLSTÅND OCH PRÖVNING (FORTS)

- **Terrängkörning**
- Det är förbjudet att köra med motordrivnet fordon i terräng på barmark.
- All naturmark utanför vägar
- Kräver dispens

TILLSTÅND OCH PRÖVNING (FORTS)

- **Artskydd och fridlysning**
- Artskyddsförordningen innehåller växter och djur som är fridlysta
- Innehåller 2 bilagor
- Bilaga 1 är arter som är skyddade enligt EU:s art och habitatsdirektiv
- Alla vilda fåglar och arter som är märkta med N/n i bilaga 1
- Förbjudet att avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-
uppfödningstider.

ANMÄLAN OM SAMRÅD ELLER TILLSTÅND

- Bör lämnas i god tid innan de praktiska förberedelserna för ett arrangemang börjar
- 3 månader vid mindre arrangemang
- 6 månader vid större arrangemang
- Ta gärna kontakt med berörd länsstyrelse tidigt i syfte att diskutera frågan om behov av tidsrymd, kommunikation och underlag.

DIALOG OCH SAMVERKAN

- Genom en dialog med markägaren och rättighetsinnehavare kan arrangören få kunskap och kännedom om:
  - platsen/området.
  - Pågående verksamhet.
- Arrangören kan då anpassa arrangemanget så att negativ påverkan så långt som möjligt undviks
- Ger markägaren/rättighetsinnehavaren kännedom om arrangemanget.
- För att underlätta samverkan bör den föras konstruktivt och baseras på ömsesidig respekt.

MARKÄGARE/RÄTTIGHETSINNEHAVARES SKYLDIGHETER

- Som markägare och rättighetsinnehavare är man skyldig att tåla arrangemang som genomförs inom ramen för allemansrätten
- T.ex. utsättning av orienteringskontroller-
  - Om de placeras på lämplig plats
  - Sitter uppe en kortare tid
  - Plockas in efter arrangemangets genomförande.
- Orienteringskontroller bör alltid märkas med arrangörens namn, telnr, datum när de skall plockas in.

HÄNSYN TILL JAKT

- Som arrangör behöver du även visa hänsyn till jakt och vilt när du planerar arrangemang på annans mark.
- En dialog med jakträttsinnehavaren är att bra att genomföra
  - För att få kunskap om området.
  - För att undvika oönskad störning.
  - För att minimera störning på viltet och vid behov anpassa arrangemanget
- ❑ Ett arrangemang som normalt sett inte orsakar påtaglig skada kan, om det genomförs samtidigt som jakt avses bedrivas i samma område, orsaka påtaglig skada eller olägenhet genom att jakten då inte kan bedrivas på ändamålsenligt sätt.

STÖDDOKUMENT

- Checklista
- Tillstånd och prövning
- Begreppslista
- Kunskapsunderlag

KUNSKAPSUNDERLAG 1(3)

Arter och biologisk mångfald

- Skogens pärlor, inkl. nyckelbiotoper, sumpskogar och forn- samt kulturlämningar Skogsstyrelsen - Skogens pärlor
- Artfakta och rödlistan hos Artdatabanken - <https://artfakta.se/rodlistan>
- Arter och artskydd (naturvardsverket.se)

Skyddad natur

- Skyddad natur - Skyddad natur (naturvardsverket.se)
- Öppna data från Naturvårdsverket - Öppna data från Naturvårdsverket (naturvardsverket.se)
- Sveriges nationalparker - Sveriges nationalparker
- Vägledning om organiserat friluftsliv i skyddad natur - Organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur (naturvardsverket.se)

KUNSKAPSUNDERLAG 2(3)

Kartor och fastigheter

- Min karta - Min karta | Lantmäteriet (lantmateriet.se)
- Ta reda på markägare - Vem äger fastigheten | Lantmäteriet (lantmateriet.se)
- Information om samråd vid väsentlig ändring av naturmiljön - Samråd vid ändring av naturmiljön (naturvardsverket.se)

Vatten och våtmarker

- Värdefulla vatten - Värdefulla vatten - Kartor & Gis - Data, kartor och rapporter - Havs- och vattenmyndigheten (havochvatten.se)
- Information om våtmarker från Artdatabanken - Våtmarker | SLU Artdatabanken
- Myrskyddsplanen, rapport med landets mest värdefulla våtmarker - Myrskyddsplan för Sverige (naturvardsverket.se)

KUNSKAPSUNDERLAG 3(3)

Militära skyddsobjekt

- Om skyddsobjekt Skyddsobjekt - [Försvarsmakten \(forsvarsmakten.se\)](https://forsvarsmakten.se)

Övrigt

- Länsstyrelsernas hemsida - <https://www.lansstyrelsen.se/>
- Sametingets hemsida om samebyar - [Samebyar - Sametinget](#)
- Naturvårdsverkets hemsida om allemansrätten - [Allemansrätten \(naturvardsverket.se\)](#)
- Jakttider från Naturvårdsverket - [Jakttider \(naturvardsverket.se\)](#)

EN NY VÄGLEDNING FÖR ARRANGEMANG I NATUREN VAD KAN DET BETYDA FÖR ORIENTERINGSSPORTEN?

- Ökat egenansvar
- Ställer högre krav på kompetens
- Ställer högre krav på dialog och samverkan
[Markägare och rättighetsinnehavare](#)
- Utbildningspaket
[Utbildningsportalen](#)
- Revideringar av stöddokument
[Mark och vilt, policy orientering och allemansrätten m.fl.](#)
- Ny överenskommelse med Jägarna?